

СЪЧЕТАНИЯ НА ПРЕПИНАТЕЛНИ ЗНАЦИ

1. При комбинация от запетая и тире запетаята се поставя на първо място:

— *Направи така — каза тя, — че да дойдеш навреме. Изобщо бих могъл много да ви говоря за това време — то е моята младост, — но се страхувам от смешните мемоарни интонации.*

2. При комбинация на кавички или скоби с точка, въпросителна или удивителна на първо място се поставя точката, въпросителната или удивителната, ако заграденият текст е цяло изречение, изискващо съответен знак:

Постановките бяха зрели — това е безспорно! Но те бяха преди всичко интересни! (Колко често забравяме това най-важно качество за произведение то на изкуството!) "Ура! Няма да учим!"

3. При комбинация на запетая, двоеточие или точка и запетая със скоби на първо място се поставят скобите:

Същевременно Ви заявявам, че аз съм бил във време на конгреса (придружен от г-на Шопова, княжеския представител), облечен в един най-хубав народен костюм. В останалото си творчество, както го знаем и виждаме (плюс унищожените при бомбардировките 350 табла), М. Иванов е един съвременен художник.

4. При комбинация на тире или запетая със скоби или кавички тирето, запетаята се поставя винаги на второ място:

С бастун, бомбе, папионка и коронните а'ла Чаплинови мустачки (все атрибути на стила "ретро") — така изглежда инспектор Тяхчев от новия български игрален филм "Бон шанс, инспекторе!"
Първият изграден обект беше зала "Универсиада" (1961 г.), проектирана и построена за по-малко от година във връзка с лятната студентска универсиада.
Чуеш ли "Върви народе възродени", не може да не се развълнуваш.

5. В края на изречението двойни кавички не се допускат:
Ще работите върху темата "Положителни герои във Вазовия роман "Под игото".

6. Когато на едно място в текста трябва да се открият или закрити две еднопосочни скоби, пише се само една:

Някои въвеждащи думи се противопоставят на невъвеждащите семантично. (При тях обаче и маме едновременно с това и синтактично или интонационно противопоставяне при запазване на формата на съчетанието (фонетична и структурна).

7. Когато изречението завършва с точка, употребена за означаване на съкратена дума, и е следвана от кавички или скоба, след кавичките (скобата) също се поставя точка, означаваща край на изречението:

... и др." ... и др.).

ПРЕПИНАТЕЛНИ ЗНАЦИ ПРИ ПРЯКА, НЕПРЯКА И ПОЛУПРЯКА РЕЧ

Пряката реч се отделя от авторската с тирета или с кавички:

1. Тире се пише пред пряка реч, реплики на герои във вид на диалог като самостоятелна цялост. Предходните думи на автора завършват с точка:

Момъкът продължаваше да си тананика.

— *Името, името? Как беше ти името?*

— *Андрешко.*

2. При пряка реч, като несамостоятелна, зависима цялост, се срещат три разновидности:

2.1. В края на авторската реч, съдържаща глагол за съобщение, се пише двоеточие пред следващата пряка реч. Пряката реч се пише на нов ред с главна буква, като пред всяка реплика се постави тире:

"Старецът събра всички сили и извика:

— *Невесто!*

2.2. Авторската реч, когато се намира след пряката, се пише на същия ред, започва с малка буква и след нея се поставя точка. Пряката и авторската реч се отделят с тире:

— *Страх ме е да не направи нещо — каза дядо Гено.*

— *Защо избягаха жените, старче? — тросната попита Индже.*

— *Марко, стой... Ще попея... — завика след него Дядката.*

2.3. Когато авторската реч се намира между частите на пряката реч, възможни са два случая:

2.3.1. Пряката реч представя самостоятелни изречения. Тя започва на нов ред с главна буква и се въвежда с тире. Авторската реч се отделя от пряката с тире, започва с малка буква и завършва с точка. След авторската реч се поставя тире, а пряката реч продължава с главна буква:

— *Ти имаш талант, по всички личи — казах аз. — Чети, учи се от най-добрите наши и чужди поети.*

— *Защо искаш да си идеш? — запита той кротко. — Да не те чака някой?*

2.3.2. Пряката реч е просто или сложно изречение. Авторската реч разделя пряката, отделя се от двете страни с тирета и започва с малка буква. Ако между двете части на пряката реч, разкъсани от авторската, стои запетая, тя се поставя след авторската, пред тирето. Пряката реч след авторската започва с малка буква:

— *Аз зная — каза той, — че трябва да замина.*

2.4. Авторската реч, представляваща сложно изречение, може да бъде разделена от отделни изречения на пряката реч. Първата част на авторската реч започва на нов ред, с главна буква и завършва с двоеточие, а втората част се отделя от пряката реч с тире, започва с малка буква и завършва с двоеточие. Пряката реч продължава с главна буква и се отделя от авторската реч с тире:

Когато сутрин станеше и по стар навик погледнеше небето, той не казваше както преди:

— *Ех, че време ли се отваря? Е, момчета! Пак ще се къпе в човешка пот майката земя, — ами бавно и с въздишка рече:*

— *Тежък ден ще бъде той — може и да вали. Човек не трябва да вярва всякога на утрото.*

3. Когато пряката реч е във вид на отделна реплика и заема

место между авторската реч, огражда се с кавички. Такава пряка реч не с диалог и не започва на нов ред. Срещат се три разновидности:

3.1. Авторската реч предхожда пряката. В края на авторската реч се поставя двоеточие. Пряката реч се пише на същия ред, започва с главна буква и се огражда с кавички. Препинателният знак накрая (точка, въпросителна, удивителна, многоточие) се поставя вътре в кавичките:

Огнянов си помисли: "Да имаш милост към немилостивите е така подло, както да я очакваш от тях."

3.2. Авторската реч се намира след пряката. Пряката реч започва с главна буква и се огражда с кавички. Авторската реч се отделя от пряката с тире, започва с малка буква и завършва с точка:

"Дали не са ме усетили?" — помисли си той.

3.3. Авторската реч се намира между пряката. Пряката реч се отделя с кавички, а вмъкнатата между нейни части авторска реч — със запетая или тирета. Авторската реч започва с малка буква и завършва със запетая (точка и запетая) или точка. Ако след авторската реч има точка, следващата я пряка реч започва с главна буква:

"Не игла, помисли си пак Шибил и въздъхна. — Нож може да държи тъй в устата си...?"

"И вълчета има! — викаха децата — в чувала са!"

"Виж ти! — казва си той и поклаща глава. — Виж каква била работата."

4. Непряка реч се оформя пунктуационно, както и авторската, без употреба на двоеточие, тире, кавички, запетая, характерни за пряката реч:

Аз се интересувах колко дълго ще продължи това.

5. Полупряката реч се оформя пунктуационно като непряката и авторската:

Шибил я гледаше учуден. Какъв ще е тоя дявол?

6. Цитатите са думи или изрази на друго лице, които са разновидност на пряката реч и са предадени в същия вид, както са казани или написани. Отделят се с кавички:

След написването на Славянобългарска история българското племе "история има и става народ".

6.1. Ако цитатът се състои от самостоятелни изречения, препинателните знаци се употребяват както при пряката реч:

В приветствието от Софийския университет между другото се казва: "... Няколко поколения учени черпиха знания от Вашите изследвания и вдъхновение за научна работа, от Вашата безпределна любов към българския език, към неговата история." (Вж. т. 3).

6.2. Ако цитатът се слива с думите на автора в смислово единство, кавичките се запазват, а препинателните знаци се употребяват както при обикновено изречение:

Езиковата форма възкресява и епоха, и герои, и притежава "една особена прелест, която би пропаднала, ако всичко се преразкаже на сегашния литературен език".

6.3. Мото не се огражда в кавички.

ЗНАЦИ ЗА ГРАФИЧНО ОФОРМЯНЕ

Изцяло за графично оформяне се използват знаците малко тире, ударение, индекс, горни запетаи, апостроф, наклонена черта, знак за "по-голямо" (>) и "по-малко" (<), параграф, процент, номер, звездичка.

1. **Малко тире** (съединителна чертица, дефис). Виж полуслято писане.

2. **Ударение** се поставя:

2.1. Над еднакви по форма дума за различаване по значение:
хòра и хорà, вòлна и вълна, пàра и парà.

2.2. Върху частицата за сравнителна степен, когато не е пред прилагателно или наречие:
пò искам, пò към мене.

2.3. В някои специални издания, както и в издания, предназначени за чужденци.

2.4. **Надреден знак** с вид на ударение се поставя над формата на личното местоимение за 3 л. ед. ч. ж. р. дат. п., както и над кратката форма на притежателното местоимение в ж.р. ед. ч.:

Писах ù и ù пратих колет.

Срещнах майка ù и тя ми каза.

3. **Индекс**

Индексът е обикновено малка арабска цифра (в математичес-

ки текстове по-често звездичка), която се поставя отдясно над думата пред точка, запетая, двоеточие, тире, въпросителен и удивителен знак и след кавички, скоби, горни запетаи. Чрез него се насочва вниманието на читателя към допълнителен обяснителен текст на същата страница под черта или в края на книгата (статията):

Нека не забравяме онова, което обсъждахме на заседанието⁴. Ето един друг пример от известната ректорска реч на проф. Б. Цонев¹. Дали познаваме тази особеност⁴ — пита Х. Христов. Документите показват², че тези племена са достигнали поречието на р. Лаба (Елба)³.

"Това са въпроси, които неведнъж са били обект на обсъждане"². В сборника е поместено и "Ръководство по теория на музиката"⁴.

4. **Горни запетаи** ' ... '

Употребяват се в значение на кавички при тълкуване на значенията на думи или изрази в научни издания.

Думата "демокрация" означава: 'форма на държавнополитическо устройство на обществото, която се основава върху признаването на народа като източник на властта, върху принципите на свобода и равенство на хората'; 'народовластие'.

5. **Апостроф**

Апострофът е единична горна запетая, която се употребява за отбелязване на изпуснатата буква или цифра:

кат' (= като), наш'те (= нашите),

Зимна Олимпиада '94 (= Олимпиада 1994).

6. **Наклонена черта**

Наклонена черта се използва за отделяне на края на стиховете, когато те са написани на един ред:

*Аз съм българче, обичам/ нашите планини зелени,
българин да се наричам/ първа радост е за мене.*

7. **Знакът >** ("по-голямо от") и **<** ("по-малко от")

Математическият знак > ("по-голямо от") означава 'преминава във, дава', а математическият знак < ("по-малко от") — 'получено от':

-ах-ъ > -аи-ъ > -аи; math < ие. * mate(r).

ОСОБЕНОСТИ ПРИ ФОРМАЛНОТО ОФОРМЯНЕ НА ПИСМЕН ТЕКСТ

1. Текстът е такъв смислов сбор от изречения, за чието разбиране е достатъчен само езиков контекст. С други думи, информацията, която възприемащият посланието черпи обикновено от ситуацията (мястото, условията и т.н. на общуване), при текста я черпи само от езиковия контекст.

Да разгледаме следните два сбора от изречения:

1. случай: *Те играеха и той я ритна, тя счупи прозореца. След това тя излезе навън и подгони децата с тупалка в ръка. Той я спря и ѝ каза: "Моля те, недей да ги гониш — ще ти заплатя щетите".*

2. случай: *В двора деца играеха футбол. Едно от децата — Петър, ритна силно топката, но тя, вместо към вратата, се насочи към близкия прозорец и го счупи. От къщата излезе разярената стопанка и подгони децата с тупалка в ръка. Бащата на Петър, който бе видял всичко, я спря и ѝ каза: "Моля те, недей да ги гониш — ще ти заплатя щетите".*

Очевидно е, че сборът от изречения, представен в първия случай, прилича по-скоро на лош репортаж, при който върху картината на действието се наслаждава описанието на свидетеля. Сборът от изречения в първия случай не може да бъде изцяло и съответстващо разбран, ако не наблюдаваме и самата случка, т.е. ако не познаваме извънезиковия контекст, спрямо който са разположени изреченията.

Сборът от изречения във втория случай представлява точно противоположната картина. За да разберем изцяло и съответстващо за какво точно става дума, не е нужно да наблюдаваме и самата случка, тъй като извънезиковият контекст е успешно преобразуван в езиков контекст. С други думи, езиковата информация е напълно достатъчна, за да разберем къде, какво и как точно се е случило. Ето защо само сборът от изречения, представени във втория случай, можем да наречем добре съставен текст в съдържателно отношение.

Един от критериите за добре съставен в съдържателно отношение текст е дали, когато го четем или слушаме, у нас възникват въпроси, свързани с неговото съдържание, или не. Когато слушаме или четем текст и във връзка с него у нас започват да се пораждат въпроси като "**Кой е този той?**", "**Той в третото изречение единкво ли е с той в първото изречение?**", очевидно е, че не сме съставили добър текст, т.е. текст, който да е разбираем сам по себе си за този, на когото разказваме случката, без да се привлича мощна информация.

2. Когато, за да бъде разбрано едно езиково послание или поредица от езикови послания, е необходимо да се привлече и извънезиков контекст, казваме, че си имаме работа с езиково действие или с дискурс. Така например сборът от изречения:

Захари Стоянов. Чардафон Велики. Биографическа скица в профил. Колективна фирма "Юнион трейд корпорейшън" © Маргарита Петринска, редактор, 1991 г. © Жечко Попов, художник, 1991 г. I. И тъй ох, и така оле...

очевидно не е текст, но очевидно не е и нямащи нищо общо помежду си сбор от изречения, а е дискурс, защото извънезиковият контекст ни дава информацията, че това е вторична линейно подредена последователност от езикови послания, разположени нелинейно в оригинала върху титулната му страница и стигащи до първото изречение на самата книга.

3. В зависимост от ситуацията човек използва четири начина да предава и да приема информация с помощта на езика, т.е. съществуват четири основни вида общуване:

3.1. Пряко спонтанно общуване: общуващите са лице в лице, не използват технически средства, осигуряващи приемането и предаването на информация, и нямат предварителна нагласа какво ще чуят или ще прочетат или какво ще кажат.

3.2. Пряко неспонтанно общуване: същите характеристики както 3.1. с тази само разлика, че общуващите имат предварителна нагласа какво ще слушат (ще прочетат) или какво ще кажат.

3.3. Косвено спонтанно общуване: общуващите не са лице в лице и затова използват технически средства (молив, химикалка, писалка, пишеща машина, компютър, микрофон, магнитна лента и т.н.), осигуряващи приемането и предаването на информация, но

нямат предварителна нагласа какво ще слушат (ще прочетат) или какво ще кажат.

3.4. **Косвено неспонтанно общуване:** същите характеристики като в 3.3. с тази само разлика, че общуващите имат предварителна нагласа какво ще слушат (ще прочетат) или какво ще кажат.

4. Когато пресъздаваме всяко едно езиково взаимодействие, произтекло в рамките на всеки един от четирите вида общуване, ние трябва да превърнем, "да преведем" дискурса в текст, т.е. да преобразим извънезиковия контекст в езиков, така че текстът да бъде в максимална степен разбираем за този, за когото е предназначен. От друга страна, дискурсът, съграден в рамките на четвъртия вид общуване (косвеното неспонтанно общуване), за да бъде успешен, трябва в най-голяма степен да удовлетворява изискванията, характеризиращи добре съставения текст, тъй като ситуацията почти напълно лишава общуващите от възможността да задават уточняващи въпроси от вида на "Кой е този *той*?"; *Какво значи тази дума?*; *Разбирате ли какво искам да ви кажа?*" С оглед обаче човек да бъде винаги добре разбран какво казва (освен, разбира се, ако ситуацията не изисква друг тип поведение), желателно е той да произвежда колкото се може повече контекстно (ситуационно) независими изказвания.

5. Всички видове писмени текстове се съставят в рамките на косвеното неспонтанно и в рамките на косвеното спонтанно общуване. Това означава, че общуващите нямат пряка връзка помежду си и че използват технически средства, за да предадат или получат информация с помощта на езика. На свой ред тези особености на косвените типове общуване означават, че отправителят на текста по принцип няма възможност да попита получателя дали се е изразил разбираемо за него.

6. Независимо от това получателят винаги има възможност да се върне назад или да отиде напред в писмения текст с оглед на по-доброто му разбиране. От тази възможност е лишено слуховото възприемане на текста.

7. Тези особености на писмения текст обуславят и специфичните начини, чрез които се черпи информация от него. Начините са следните:

7.1. Черпене на информация от обложки и корици (на книги, списания, справочници и т.н.), от илюстрации, анотации, библио-

графии и др.

7.1.1. Думата **анотация** като вид текст в "Речник на българския език" е обяснена по следния начин: *Кратко изложение, характеристика на съдържание на книга, статия и др.; резюме.* Обемът на анотацията обикновено е до десет реда, като стремежът е да не се използват прекалено сложни по структура изречения, за да могат логическите връзки между изреченията в текста да изпъкват максимално ясно. Анотация на статия се разполага след заглавието на статията и името на нейния автор, но преди основния текст на статията. В съвременното книгоиздаване анотацията на книгата се разполага върху гърба на корицата, като при това тя е съпътствана от кратки биографични данни за автора на книгата, свързани с неговия професионален път. Ето един пример за добре съставена анотация на книга:

Предложеният справочник представя основните термини, използвани в съвременната семиотика. Той е необходимост за всеки, който се занимава с проблемите на философията, културологията, изкуствознанието, теорията на литературата, лингвистиката, психологията. Справочникът е предназначен за учени, студенти, учители и ученици от специализираните училища.

(Анотация към "Справочник на семиотичните термини" от Д. Добрев и Е. Добрева, "Глаукс", 1992 г.).

7.1.2. Думата **библиография** като вид текст в "Речник на българския език" е обяснена по следния начин: Списък на литература по даден въпрос или на трудовете на някого. Съществуват три начина за оформяне на библиография към научни текстове:

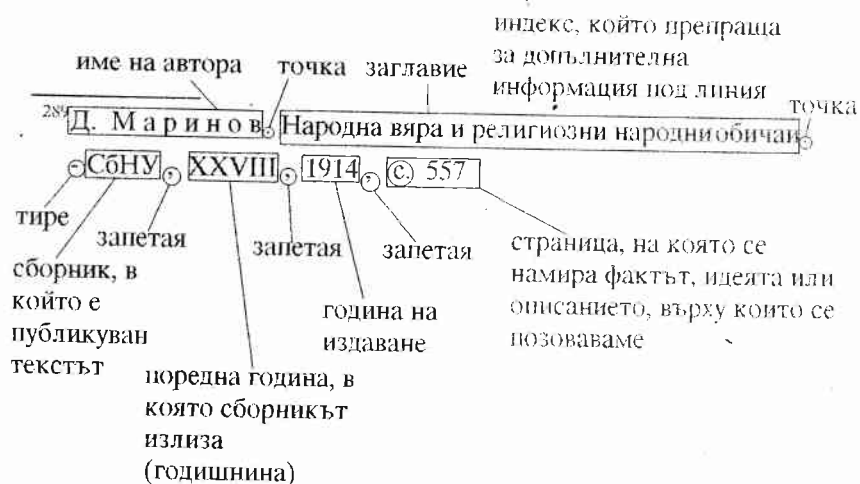
7.1.2.1. Най-старият и най-удобният начин за оформяне на библиография към текст е случаят, в който и името, и заглавието, към което препраща името, се намират на една и съща страница. В този случай заглавието, съпроводено от пълни библиографски данни, се намира под линия на страницата (Схема 1).

В случай като (Схема 2) библиографската препратка информира читателя, че става въпрос за отделна книга.

По същия начин се постъпва, когато авторите са повече от един: *Л. Андрейчин, М. Иванов, К. Попов. Съвременен български език, ч. II, С., 1957, с. 186-190.*

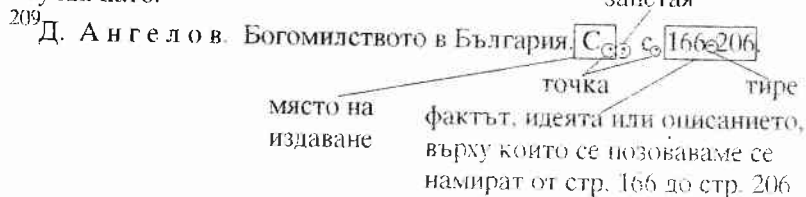
Схема 1

Според описанието на Д. Маринов²⁸⁹ обредът се извършил по следния начин.

Схема 2

В случаи като:

ПУНКТУАЦИОННИ УПЪТВАНИЯ ПРИ ОФОРМЯНЕ НА БИБЛИОГРАФИЯТА:

Името на автора и заглавието се отделят чрез точки. В края на заглавието се пише точка. Ако става въпрос за заглавие на самостоятелна книга, изписва се мястото (градът), в който е издадена книгата. Ако е необходимо да се уточни страницата от книгата, която имаме предвид, градът и страницата (страниците) се отделят чрез запетая. Когато става въпрос за страници, първата и

последната от страниците, които имаме предвид, се отделят чрез дефис. Ако става въпрос за заглавие на статия, публикувана в сборник, след заглавието се пишат точка и тире. Следват данните за сборника. Сборникът, годишнината (ако става въпрос за периодично излизащо издание), годината на издаване и страницата (страниците) се отделят чрез запетая.

ГРАФИЧНИ УПЪТВАНИЯ ПРИ ОФОРМЯНЕ НА БИБЛИОГРАФИЯТА:

Името на автора (имената на авторите) се отделят графично чрез разрядка. Машинописният (ръкописният) символ за разрядка е прекъснатата линия, с която се подчертават имената. Заглавието не се поставя в кавички. Допуска се да се съкращава наименованието на мястото на издаване, когато книгата или сборникът (списанието) излиза в София. Съкращението е С. и след точката също така се пише запетая. Думата страница се съкращава на с.

ЗАБЕЛЕЖКА: Допустими са и други съкращения на мястото на издаване: М. (= Москва); СПб. (= Санкт Петербург).

При този начин за оформяне на библиография към текст последователността на индексацията обикновено не се прекъсва в зависимост от композиционния строеж на текста, т.е. всеки нов раздел и нова глава продължава номерацията, достигната в предишните глави и раздели. Това се прави с цел да се осигури съответност между препратките и бележките под линия, които най-често са комбинирани с препратките:

¹⁰ Този сюжет се среща често в украинската, белоруската и полската коледна песен: вж. Л. П. Виноградова. Общеславянские фольклорные традиции в сюжетном составе польско-кой коледной песенности. — В: Межславянские культурные связи. М., 1971, с. 82-112.

При този начин за оформяне на библиография към текст се използват някои специфични български и международни (латински) изрази и съкращения:

• **Пос.съч. (или Цит.съч.)** — лат. **Op.cit. (opus citatum)**

Това съкращение се поставя, когато едно заглавие се цитира повече от един път и стои след името на автора от второто цити-

ране нататък. Международното (латинското) съкращение се използва тогава, когато името и заглавието са изписани на латиница. Ако при позоваванията върху една и съща книга имаме предвид различни нейни страници, този факт се отбелязва след съкращението:

П. Динев. Пос. съч., с. 298.

• **Пак там** — лат. **Ib.** или **Ibid.** (= **ibidem**).

Използва се, когато в рамките на една и съща страница се позоваваме повече от един път върху едно и също място на една и съща публикация:

⁴ *М. Арнаудов. Очерци по българския фолклор. II. С., 1969, с. 249.*

⁵ *Пак там.*

⁶ *Пак там, с. 125.*

• **Лат. passim (pass.)** — "Разпръснато, на много места, тук-там"

Използва се, когато групираме на едно място идеи, факти или описания, съдържащи се на различни места в рамките на една публикация:

Хр. Вакрелски. Българско народно творчество. V. С., 1962, (passim).

Когато в текст се наложи да бъдат цитирани стихове, глави и книги от Светото писание, постъпва се по следния начин:

Мат. 1:18-25

което означава: Св. евангелие по Матей, глава първа, от стих 18 до стих 25 включително.

Каноничните съкращения на книгите, съставляващи Светото писание, са следните:

♦ **СТАР ЗАВЕТ** — Канонически книги:

* **Законодателно-исторически (Петокнижие):**

- Битие (Бит.)
- Изход (Изх.)
- Левит (Лев.)
- Числа (Числ.)
- Второзаконие (Втор.)

* **Исторически:**

- Иисус Навин (Иис.Нав.)
- Съдии Израилеви (Съд.)
- Рут (Рут.)
- Първа Царства (1 Царств.)
- Втора Царства (2 Царств.)
- Трета Царства (3 Царств.)
- Четвърта Царства (4 Царств.)
- Първа Паралипоменон (1 Парал.)
- Втора Паралипоменон (2 Парал.)
- Първа Ездра (1 Ездр.)
- Неемия (Неем.)
- Естир (Ест.)

* **Дидактично-поетически:**

- Книга на Иов (Иов.)
- Псалтир (Пс.)
- Притчи Соломонови (Притч.)
- Книга на Еклисиаста или Проповедника (Екл.)
- Песен на песните (Песен на песн.)

* **Пророчески:**

⇒ *на големите пророци:*

- Книга на пророк Исаия (Ис.)
- Книга на пророк Иеремия (Иер.)
- Книга плач Иеремиев (Плач. Иер.)
- Послание на Иеремия (не се съкращава)
- Книга на пророк Иезекиил (Иез.)
- Книга на пророк Даниил (Дан.)

⇒ *на малките пророци:*

- Осия (Ос.)
- Иоил (Иоил.)
- Амос (Ам.)
- Авдий (Авдий.)
- Иона (Иона.)
- Михей (Мих.)
- Наум (Наум)
- Авакум (Ав.)

- Софоний (Соф.)
- Агей (Аг.)
- Захарий (Зах.)
- Малахий (Мал.)

♦ **СТАР ЗАВЕТ — Неканонически книги:**

* Исторически:

- Втора Ездра (2 Ездр.)
- Иудит (Иудит.)
- Първа Макавейска (1 Мак.)
- Втора Макавейска (2 Мак.)
- Трета Макавейска (3 Мак.)

* Премъдростни и дидактически:

- Премъдрост Соломонова (Прем.)
- Премъдрост на Иисуса, син Сирахов (Сир.)
- Товит (Тов.)

* Пророчески:

- Варух (Вар.)
- Трета на Ездра (3 Ездр.)

♦ **НОВ ЗАВЕТ — Канонически книги:**

* Законодателни:

- Евангелие по св.ап.Матей (Мат.)
- Евангелие по св.ап. Марк (Марк.)
- Евангелие по св.ап. Лука (Лук.)
- Евангелие по св.ап. Иоан (Иоан.)

* Исторически:

- Деяния на светите апостоли (Деян.)

* Учителни:

- Съборно послание на св. ап. Иаков (Иак.)
- Първо съборно послание на св. ап. Петър (1 Петр.)
- Второ съборно послание на св. ап. Петър (2 Петр.)
- Първо съборно послание на св. ап. Иоан Богослов (1 Иоан.)
- Второ съборно послание на св. ап. Иоан Богослов (2 Иоан.)
- Трето съборно послание на св. ап. Иоан Богослов (3 Иоан.)
- Съборно послание на св. ап. Иуда (Иуд.)

- Послание на св. ап. Павел до Римляни (Рим.)
- Първо послание на св. ап. Павел до Коринтяни (1 Кор.)
- Второ послание на св. ап. Павел до Коринтяни (2 Кор.)
- Послание на св. ап. Павел до Галатяни (Гал.)
- Послание на св. ап. Павел до Ефесяни (Ефес.)
- Послание на св. ап. Павел до Филипяни (Филип.)
- Послание на св. ап. Павел до Колосяни (Кол.)
- Първо послание на св. ап. Павел до Солуняни (1 Сол.)
- Второ послание на св. ап. Павел до Солуняни (2 Сол.)
- Първо послание на св. ап. Павел до Тимотей (1 Тим.)
- Второ послание на св. ап. Павел до Тимотей (2 Тим.)
- Послание на св. ап. Павел до Тит (Тит.)
- Послание на св. ап. Павел до Филимон (Фил.)
- Послание на св. ап. Павел до Евреите (Евр.)

* Пророческа:

- Откровение на св. Иоан Богослов (Откр.)

7.1.2.2. Вторият начин за оформяне на библиография към текст е случаят, когато индексът стои на едно и също равнище с името на автора и е обграден със скоби:

Този въпрос е разгледан от Л. Андрейчин (1).

В този случай заглавието, към което препраща индексът, не се намира на една и съща страница с индекса, а се намира в края на статията (книгата), където има подреден по азбучен ред и последователно номериран списък на цитираната литература.

1. Л. Андрейчин. Основна българска граматика. С., 1978.

Принципите, пунктуационните и графичните правила за оформяне на списъка са същите като в 7.1.2.1. Но когато в книгата (статията) е цитирана литература, която не е написана на кирилица, тя се подрежда по съответния азбучен ред, след като е приключило изброяването на литературата, написана на кирилица, а номерацията остава единна:

139. М. Янакиев. Българско стихознание. С., 1960.

140. J. L. Austin. How To Do Things With Words. Oxford: Clarendon Press, 1962

Втора разновидност на този вид оформяне на библиография

към текст: в текста след името отново е поставен индекс, но в края на текста номерираният списък не е подреден по азбучен ред, а следва последователността, в която се появяват имената на авторите в текста.

Трета разновидност на този вид оформяне на библиография към текст е когато в текста имена изобщо не се пишат, а се пише само индексът:

Този въпрос е разгледан в (1) и (139).

Когато обстоятелствата го налагат, при втората и третата разновидност също така се използват съкращенията *Пос.съч.* и *Пак там* в съответствие с принципите за тяхната употреба, изложени в 7.1.2.1.

7.1.2.3. Третият начин за оформяне на библиография към текст е, когато след името (или имената) на автора (авторите) в скоби е поставена годината на издаване:

Този въпрос е разгледан от Л. Андрейчин (1978).

Възможни са случаи, в които и името, и годината се намират в скобите. В този случай се изпуска инициалът и се изписва само фамилното име с разрядка:

Медицинският език е всъщност специализиран езиков регистър (Халдей 1978).

Когато авторите са повече от двама, в текста се изписва само първото фамилно име, а след него се поставя и др.:

Този въпрос детайлно е разгледан в (Андрейчин и др. 1957).

Допустимо е да се използва и следният вариант:

Този въпрос детайлно е разгледан от Л. Андрейчин и др. (1957).

Когато се налага да цитираме определена страница в рамките на този начин, постъпваме така:

(Андрейчин и др. 1957:37)

При този начин за оформяне на библиография в края на текста се намира подреден по азбучен ред списък на използваната литература (Схема 3).

Когато цитираното заглавие е включено в сборник (списание), в зависимост от случая постъпваме по следните два начина:

Ако сборникът се посочва само веднъж в цялата библиография,

Схема 3

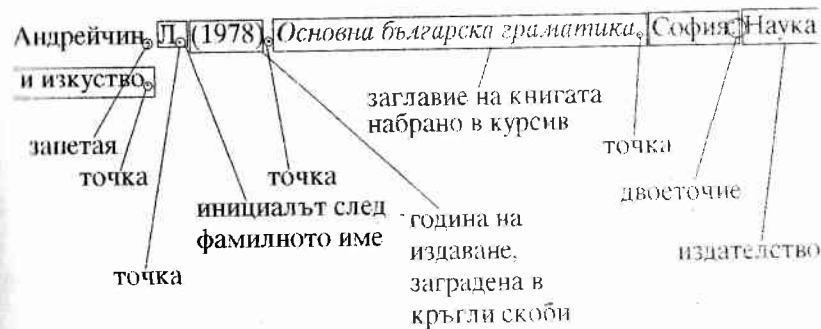

Схема 4

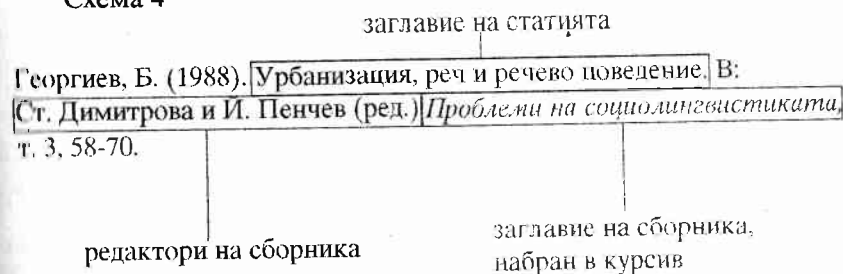
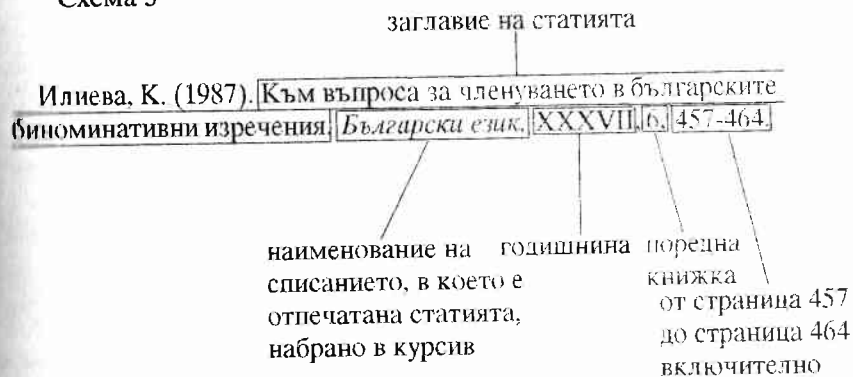

Схема 5

постъпваме така (Схема 4).

Ако сборникът се посочва повече от един път в цялата библиография, постъпваме така:

Георгиев, Б. (1988). *Урбанизация, реч и речево поведение*. В: Димитрова и Пенчев (1988:58-70).

А на съответния азбучен ред в библиографията пишем следното: Димитрова, Ст. и Пенчев, Й. (ред.) (1988). *Проблеми на социолингвистиката*. София: БАН.

Независимо от това, колко пъти се посочва списанието в цялата библиография, постъпваме така (Схема 5).

Когато цитираме различни трудове на един и същи автор, излезли в различни години, в библиографията в края на текста пишем името му само веднъж, а след това на мястото на името поставяме черта:

Андрейчин, Л. (1961).....

_____ (1973).....

_____ (1974).....

Когато цитираме различни трудове на един и същи автор, излезли през една и съща година, в текста след годината в скобите поставяме малки букви, като следваме азбучния ред:

Този въпрос е разгледан в (Петров 1994а, Петров 1994б, Петров 1994в).

Когато оформяме библиографията в края на текста, постъпваме по следния начин:

Петров, П. (1994а).....

_____ (1994б).....

_____ (1994в).....

7.1.2.4. Някои особени случаи при оформяне на библиография:

7.1.2.4.1. Когато се цитира единен колективен труд (а не сборник от статии), който е под редакцията на един или на повече от един учени, съвременният международен стандарт предписва да се постъпва по следния начин:

Е. Георгиева, Ст. Жерев, В. Станков (ред.). *История на новобългарския книжовен език*. С., 1989.

Или:

Георгиева, Е., Жерев, Ст., Станков, В. (ред.) (1989). *Ис-*

тория на новобългарския книжовен език. София: БАН.

По същия начин се постъпва, когато единният колективен труд има съставители, а не (отговорни) редактори.

Когато единният колективен труд не е под редакцията (под съставителството) на някого (някои), постъпва се по начините, които бяха описани в предишните абзаци.

7.1.2.4.2. Когато не работим с първото издание или с изданието на оригиналния език, длъжни сме да отбележим както този факт, така и факта през коя година е излязло първото издание или какво е заглавието на труда в оригиналния език:

Л. Андрейчин. *Основна българска граматика*. С., 1978 (1-о издание 1944).

Или:

Андрейчин, Л. (1944). *Основна българска граматика*. 2-о издание (1978). София, Наука и изкуство.

Или:

J. L. Austin. *How To Do Things With Words*. Oxford, 1962. Руски превод в Б. Ю. Городецки (ред.). *Теория речевых актов (Новое в зарубежной лингвистике, Вып. XVII)*. М., 1986, с. 22-129.

Austin, J.L. (1962). *How To Do Things With Words*. Oxford: Clarendon Press. Руски превод в Г. Ю. Городецки (ред.) (1986). *Теория речевых актов (Новое в зарубежной лингвистике, Вып. XVII)*, 22-129.

Ако посочваме повече от един път преводният сборник в библиографията, постъпваме така:

...Руски превод в Б. Ю. Городецки (ред.) (1986:22-129).

На съответното място в библиографията дешифрираме тази информация:

Городецки, Б. Ю. (ред.) (1986). *Теория речевых актов (Новое в зарубежной лингвистике, Вып. XVII)*. Москва: Прогресс.

7.1.2.4.3. Когато цитираме трудове на всепризнати големи мислители, не се прилага стандартният начин за оформяне на библиография към текст, а данните са дават вътре в самия текст:

Както отбелязва Аристотел (Никомахова етика, Кни-

га VI. Глава 7)...

Или:

Както отбелязва Аристотел (Никомахова етика, VI, 7).

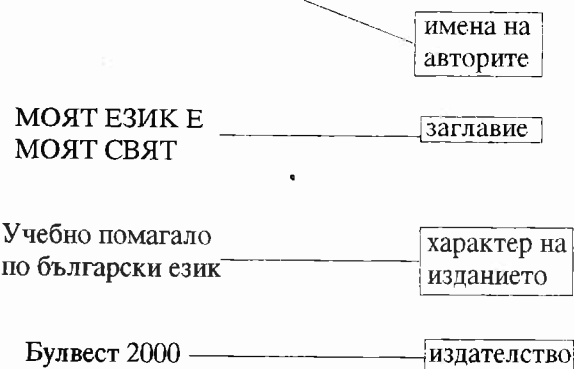
Когато има разночетения (различия в различните преводи) и това е значимо за нас, длъжни сме да отбележим този факт, като посочим по кой превод работим:

"Изобицо — заключава Аристотел (Реторика, III, 5) — написаното трябва да бъде лекочетно и леснопроизносимо, което е едно и също". В руския превод на Н. Платонова (Тахо-Годи (ред.) (1978)) тази Аристотелова мисъл е преведена по следния начин...

7.2. Вторият източник за черпене на информация от писмения текст представлява езиковото ориентиране в него. Тук източници за информация са: названието на целия текст, заглавието, жанровото уточнение, епиграфите и т.н.

Схема 6

Милена Василева, Елена Георгиева, Борислав Георгиев

ИМЕНА НА АВТОРИТЕ + ЗАГЛАВИЕТО + ХАРАКТЕРА НА ИЗДАНИЕТО (ако е отбелязано) + ИЗДАТЕЛСТВОТО = НАЗВАНИЕ НА ЦЕЛИЯ ТЕКСТ.

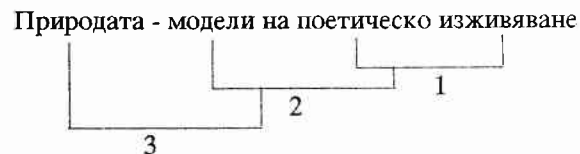
7.2.1. Предназначението на заглавието може да е двойко: или само да информира за съдържанието на текста (стандартния случай), или едновременно да информира и да въздейства емоционално върху съзнанието на читателите. Вестникарските заглавия по принцип спадат към втория случай:

*БНБ намали левозете
за банките*

(Заглавие във вестник)

Основното правило за графичното оформяне на заглавието е то да се изписва цялото на един ред, който е центриран по отношение на редовете, оформящи текста. Обаче понякога не е възможно да поберем заглавието само на един ред. В подобни случаи трябва да разделяме заглавието на части така, че да не се нарушават вътрешните смислови единства, които го израждат:

Схема 7

Правилните графически изражения на тази структура са следните варианти:

*Природата — модели на
поетическо изживяване*

*Природата —
модели на поетическо изживяване*

Природата — модели на поетическо изживяване

НЕПРАВИЛНО графическо изражение би бил вариантът —
*Природата — модели на поетическо
изживяване*

а така също и вариантът

*Природата — модели
на поетическо изживяване*

тъй като е възможно смисълът да се обърка (във втория случай

може да бъде разбрано, че става въпрос за модели на природата, а не за модели на поетическото изживяване на природата) или да се затрудни възприемането му (първият случай).

При оформяне на заглавие на писмена работа, ръкопис или на книга не се допуска пренасянето на части от думи на следващия ред:

Природата — модели на поетическото изживяване

7.2.2. Особена разновидност при оформяне на заглавие представлява оформянето на адреса в официално писмо, при което се прилагат следните принципи:

- а) Адресът на получателя се изписва влясно на листа;
- б) Преди адреса, на отделен горен ред, самостоятелно се изписва предлогът до;
- в) Думите *господин, госпожа, госпожица* се изписват пред името на лицето, към което се обръщаме, а не пред наименованието на длъжността, която лицето заема, защото длъжността е безотносителна към пола, семейното положение и възрастта на лицето;
- г) Правилото за неразчленяването на смисловите цялости, изграждащи адреса, важи в пълна сила и тук.

Един добре оформен адрес в официално писмо би изглеждал така:

ДО
ДИРЕКТОРА НА
22 СОУ "Г. С. РАКОВСКИ"
ГОСПОЖА Д. НИНОВА

Обръщението, с което започва писмото, в този случай би било следното:

Уважаема госпожо Нинова,

Или:

Уважаема госпожо Директор,

При този вид обръщения изречението започва с главна буква. С главна буква се изписва също така и наименованието на длъжността. След обръщението независимо от поставените след него преприятелни знаци изречението винаги започва с главна буква,

ако стои на нов ред.

Уважаема госпожо Директор,

Моля да ми бъде разрешено да се явя на повишителен изпит за 9. клас.

Или:

Здравейте,

Отдавна исках да ви се обадя, но времето все не достигаше.

Ако след обръщението стои запетая, а текстът (изречението) продължава на същия ред, той започва с малка буква.

Здравейте, отдавна исках да ви се обадя, но времето все не достигаше.

Ако след обръщението стои удивителен знак, текстът (изречението) след него започва с главна буква независимо дали продължава на същия ред, или е на нов ред.

Здравейте! Отдавна исках да ви се обадя, но времето все не достигаше.

Същите принципи се прилагат, когато се оформят молби, заявления и др. под. Когато адресираме подобен вид документи до институции, с които не сме обвързани по силата на трудов договор, след наименованието на юридическото действие, което извършваме с документа (молба, заявление), трябва в най-пълнен вид да представим "координатите" си с цел да улесним по-нататъшната връзка между нас и институцията, до която се обръщаме:

ДО
КМЕТСКИЯ НАМЕСТНИК В
ТОА "ТРИАДИЦА" НА
СОФИЙСКАТА ГОЛЯМА ОБЩИНА
ГОСПОДИН ИВАН ИВАНОВ

М О Л Б А

*от Петър Петров Петров, бул. Витоша 215, ет. 100,
ап.1000, дом.тел. 99-99-99*

Когато подаваме молба с цел да постъпим на работа, изписваме също така и данните от личния си паспорт наред с адреса за кореспонденция. В този случай се използва съкращението лпс, ко-

ето означава личен паспорт, серия:

М О Л Б А

*от Иван Иванов Иванов, лис Ф № 0000000, издаден от...,
на..., ЕГН..., живеещ на бул Витоша 215, ет.100, ап. 1000,
дом.тел. 99-99-99*

7.2.2. Подзаглавие, текст под заглавие, сочещ вида на материала, например литературен вид или жанр, обозначенията фото, илюстрация, схема, диаграма, фигура или друг подобен текст към неезиков илюстративен материал се пишат с главна буква:

До Чикаго и назад

Пътепис

Но:

До Чикаго и назад (пътепис)

Фигура 4

Фото Емил Желев

Фото Ройтер

УПОТРЕБА НА ГЛАВНИ БУКВИ В ТЕКСТ

Главна буква се пише в началото на текст или изречение:

1. При първата дума на текст или на изречение след точка, удивителен и въпросителен знак, които бележат края на предходна синтактична и смислова цялост:

В различните области на науката, техниката и практическия живот се извършват измервания на различни величини. Прогресът на науката е неразделно свързан с извършването на точни измервания.

Що нямаш ти? Що липсва под синия ти покров?

Коя е тя? — Не знам. Никой не знае.

Защо не знаех това по-рано! Вместо да ме бият, щяха да ме възнаградят богато... Защо не знаех! Щях да им дам да се разберат!

2. В началото на текст или на изречение след многоточие, ко-

ето бележи края на предходна синтактична и смислова цялост:

Работихме, работихме.... А краят все още не му се виждаше.

Падах, падах, падах... Дъното на кладенеца все още не се виждаше.

2.1. Ако многоточието прекъсва частите на изречението и не бележи неговия край, изречението продължава с редовна (малка) буква:

Исках да ти кажа, че... все пак никога няма да те забравя.

Но... стига ми тая награда, — да каже нявга народа...

2.2. Ако въпросителният или удивителният знак се отнася към отделна дума или част от изречението, изречението продължава с редовни (малки) букви:

Аз отидох, но — уви! — не заварих никого.

Слушай сега — Атанов беше, нали? — иди да повикаш оня човек да го чуем какво иска.

3. Главна буква се пише след двоеточие, тире или кавички, ако текстът и/или изречението, които започват с тях, представляват самостоятелна смислова цялост:

3.1. В първата дума на пряка реч, ако тя е самостоятелно изречение:
Но един от колегите ми смигна и ми подшушна: — Що ти трябва? Недей има работа с тях.

Огорчен веднъж от дивотията и суеверието на някои селяни, той (Левски) им каза гневно: "Вие ще станете хора само когато проядете месо в сряда и петък".

Ако в пряката реч се вмъква авторова реч, продължението на пряката реч започва с редовна (малка) буква:

— Да се оженим — каза той — в понеделник.

— Знаеш — сведе очи тя, — че мама настоява за неделя.

ЗАБЕЛЕЖКА: Авторова реч след пряка реч, която завършва с тире, многоточие, въпросителен или удивителен знак, започва с малка буква:

— Не може да бъде — все още се съмняваше Петров.

— Защо тя не иска да разговаря с тебе? — упорстваше тя.

— Предайте ключовете! — заповяда единият от брадясалите мъже.

УПОТРЕБА НА ГЛАВНИ БУКВИ В ЦИТАТИ

Цитат, представляващ самостоятелна и завършена цялост или част от него, който в оригинала започва с главна буква, запазва главната си буква:

В дефиницията на Х. Паул, че "Изречението е езиков израз, символ на станалото в душата на говорещия съединение на няколко представни групи и е средство да се създаде в душата на слушащия същото съединение от същите представи", е представено психологическото направление в лингвистиката.

УПОТРЕБА НА ГЛАВНИ БУКВИ В РЕМАРКИ

Поставени в скоби авторови ремарки в драматични и други творби, независимо от мястото им в репликата или в текста започват с главна буква, тъй като имат характер на самостоятелни изречения:

БАЩАТА (Идва на себе си. Надига се) Иване! Молчето ми! (Влачи се към Иван, но се отпуска изтощен).

По този въпрос сме казали, че... (Оживление в залата, ръкопляскания, дюдюкания).

Иван Петров (Наш кор. в Лондон).

СОФИЯ (Стандарт)

УПОТРЕБА НА ГЛАВНИ БУКВИ ПРИ ИЗБРОЯВАНЕ В РУБРИКИ

В началото на рубрика при изброяване след двоеточие, както и в началото на всеки член на изброяването независимо от цифровото, буквеното или друго обозначение, когато рубриката или членът на изброяването имат характер на самостоятелна и завършена цялост се пише главна буква. В останалите случаи се допускат и главни, и редовни (малки) букви:

а) Работата на комисията се изразява в следното:

І. Комисията извърши преглед на мястото;

ІІ. Направен бе протокол за прегледа;

ІІІ. Комисията предложи промяна в организацията на труда.

Или:

А. Комисията...

Б. Направен...

В. Комисията

Или:

1) Комисията...

2) Направен...

3) Комисията...

б) Да се набави следното:

1. Две бюра;

2. Два компютъра;

3. Дванайсет стола

Или:

а. Комисията...

б. Направен...

в. Комисията

Или:

—Комисията...

—Направен...

—Комисията...

или

1. две бюра;

2. два компютъра;

3. дванайсет стола.

Ако рубриката или членът на изброяването продължава на същия ред след двоеточието, започва се с малка буква:

Да се набави следното: а) две бюра; б) два компютъра; в) дванайсет стола.

При комбинация на двата типа изброяване всеки член на изброяването започва с главна буква:

Изпратете незабавно следните сведения:

1. Дата, на която лицето е влязло в България;

2. Обявената цел, с която лицето е заявило, че посещава България;

3. Местата, които лицето е посетило в България;

4. Дата, на която лицето е излязло от България.

ЗАБЕЛЕЖКА: При изброяване, което не се извършва с думи, а с по-сложни смислови цялости (словосъчетания, изречения, параграфи и т.н.), отделните членове на изброяването не се отделят със запетая или точки, а с точка и запетая, тъй като по този начин се отбелязва фактът, че изброяването продължава. След последния член на изброяването се поставя точка.

УПОТРЕБА НА ГЛАВНИ БУКВИ В СТАНДАРТНИ ФОРМУЛЯРИ

Текст във формуляр, който изисква да бъде допълнен с информация от попълващия формуляра започва с главна буква:

- *Име*
- *Презиме*
- *Фамилия*
- *Дата на раждане*
- *Място на раждане*
- *Постоянен адрес*
- *Адрес за кореспонденция*

Попълването на данните в графите започва с такава буква, каквато се изисква от характера на текста, който е продължение на целостта:

• <i>Име</i>	<i>Иван</i>
• <i>Фамилия</i>	<i>Иванов</i>
• <i>Дата на раждане</i>	<i>29 февруари 1958 г.</i>
• <i>Място на раждане</i>	<i>с.Бор, Ловешко</i>
• <i>Постоянен адрес</i>	<i>София, бул. Витоша N 215</i>
• <i>Адрес за кореспонденция</i>	<i>София, бул. Витоша N 215</i>

УПОТРЕБА НА ГЛАВНИ БУКВИ ПРИ ОЦЕНКИ С ДУМИ

При писане на оценки с думи в ученически и студентски книжки, в свидетелства за успех и дипломи се започва с главна буква:

<i>Български език и литература</i>	<i>Отличен (6)</i>
<i>Увод в езикознанието</i>	<i>Мн. добър (5)</i>

Но:

По история синът ми получи много добър (4.75).

УПОТРЕБА НА ГЛАВНИ БУКВИ ПРИ ИЗПИСВАНЕ НА ПРОФЕСИИ, ЗВАНИЯ, СТЕПЕНИ, ТИТЛИ И ДР.

Професии, звания, научни степени, титли, придружаващи собствени и фамилни имена, се пишат с главна буква само когато не са употребени в свързан текст:

<i>Увод в семиотиката</i>	<i>Проф.д-р Мария Н. Попова</i>
<i>Семантика</i>	<i>Доц. кфн Иван Касабов</i>
<i>Прагматика</i>	<i>К.ф.н. Борислав Георгиев</i>

Но:

В дискусията взе участие и проф. Богдан Богданов.

ДОПЪЛНИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. *Правописен речник на съвременния български книжовен език* (Ел. Георгиева, В. Станков, отговорни редактори), София: БАН - Институт за български език 1995 г. (второ фототипно издание).
2. Ел. Георгиева, К. Иванова, Вл. Мурдаров, И. Пенчев, В. Станков, Р. Цойнска, *Кратък правописен речник на българския книжовен език* (2. издание), София: Наука и изкуство 1993 г.
3. Ел. Георгиева, Вл. Мурдаров (съставители), *Писане по правилата*, София: Наука и изкуство (Поредица "Езикова култура"), 1978 г.
4. Ел. Георгиева, П. Баракова (съставители), *101 въпроса за дублетите в българския език*, София: Петър Берон 1990 г.
5. Ив. Бояджиева, *Пълен български правописен речник (според последния официален ръкопис, съдържащ 35 000 думи, български и чужди)*, София: Печатница "Художник" 1931 г.
6. Р. Ницолова, В. Радева (съставители), *Помагало по български правопис и пунктуация*, София: Наука и изкуство, 1980 г.
7. Т. Владимирова, П. Пашов, К. Димчев (съставители), *Въпроси на българския правопис*, София, 1973 г.
8. М. Москов, *Български правопис*, София 1968 (1969) г.
9. М. Москов, *Ръководство за изучаване на българския правопис*, София 1962 г.
10. Вл. Мурдаров, *Слято, полуслято и разделно писане*, София: Народна просвета (Библиотека "Родна реч омайна"), 1976 г.
11. А. Реформатский, *Семиотика печатного текста*. В кн.: *Лингвистика и поэтика*, Москва: Наука 1987, стр. 141-179.
12. М. Duhme, *Der Text als System und Prozess: Textling, Struktur-modelle in der Anwendung*. - Essen: Blau Eule 1989 (Sprache und Theorie in der Blaumen Eule; Bd 4).
13. I.J.Gelb, *Principle of Writing Systems within the Frame of Visual Communication*, Chicago: The University of Chicago Press 1979.

Съдържание

За буквата <А>	5
За буквите <Б> и <В>.	6
За буквата <Е>	6
За буквата <И>	6
За буквата <Й>	6
За буквата <С>	7
За буквата <Щ>.	7
За буквата <Ъ>.	7
За буквата <Ю>.	8
За буквата <Я>	8
За "съмнителните" съгласни	12
За съчетанията "ръ" и "лъ".	12
За двойните съгласни.	13
Пълен и кратък член при имената от мъжки род в единствено число.	14
Съмнения относно употребата на твърдия (-ът, -ъ) и на мекия вариант (-ят, -я) на членната форма	16
Членуване на имената от женски род	16
Правопис на предлозите "В" и "С"	16
Представките "пре-" и "при-".	17
Правопис на някои омонимни предлози и представки.	17
"За това" или "затова"?	17
Отрицателната частица "не"	17
Отрицателната частица "ни".	18
За причастията	18
Минали деятелни причастия.	19
Отглаголни съществителни	19
Правопис на формите за обръщение	20
Употреба на "когото" и на "комуто".	22
Употреба на възвратното притежателно местоимение	22
С главни букви се пишат.	23

Като една дума се пишат.	35
С дефис се съединяват.	44
Само с шпация се разделят.	46
С тире се отделя в рамките на словосъчетание.	47
Препинателни знаци	47
Точка се пише.	47
Въпросителна се пише.	49
Удивителна се пише.	49
Многоточие се пише.	50
Запетая се пише	51
Точка и запетая се пише	57
Двоеточие се пише.	57
Тире се пише	58
Скоби се пишат.	60
Кавички се пишат.	61
Съчетания на препинателни знаци	64
Препинателни знаци при пряка, непряка и полупряка реч	65
Знаци за графично оформяне	68
Особености при формалното оформяне на писмен текст.	70
Пунктуационни упътвания при оформяне на библиографията.	74
Графични упътвания при оформяне на библиографията	75
Употреба на главни букви в текст	88
Употреба на главни букви в цитати.	90
Употреба на главни букви в ремаркери.	90
Употреба на главни букви при изброяване на рубрики.	90
Употреба на главни букви в стандартни формуляри.	92
Употреба на главни букви при оценки с думи	92
Употреба на главни букви при изписване на професии, звания, степени, титли и др	92
Допълнителна литература.	93

Съдържание

За буквата <А>	5
За буквите <Б> и <В>.....	6
За буквата <Е>	6
За буквата <И>	6
За буквата <Й>	6
За буквата <С>	7
За буквата <Щ>.....	7
За буквата <Ъ>.....	7
За буквата <Ю>.....	8
За буквата <Я>	8
За "съмнителните" съгласни	12
За съчетанията "ръ" и "лъ".....	12
За двойните съгласни.....	13
Пълен и кратък член при имената от мъжки род в единствено число.....	14
Съмнения относно употребата на твърдия (-ът, -ъ) и на мекия вариант (-ят, -я) на членната форма	16
Членуване на имената от женски род	16
Правопис на предлозите "В" и "С"	16
Представките "пре-" и "при".....	17
Правопис на някои омонимни предлози и представки. ...	17
"За това" или "затова"?.....	17
Отрицателната частица "не"	17
Отрицателната частица "ни".....	18
За причастията	18
Минали деятелни причастия.....	19
Отглаголни съществителни	19
Правопис на формите за обръщение	20
Употреба на "когото" и на "комуто".....	22
Употреба на възвратното притежателно местоимение ...	22
С главни букви се пишат.....	23

Като една дума се пишат.....	35
С дефис се съединяват.....	44
Само с шпация се разделят.....	46
С тире се отделя в рамките на словосъчетание.....	47
Препинателни знаци	47
Точка се пише.....	47
Въпросителна се пише.....	49
Удивителна се пише.....	49
Многоточие се пише.....	50
Запетая се пише	51
Точка и запетая се пише	57
Двоеточие се пише.....	57
Тире се пише	58
Скоби се пишат.....	60
Кавички се пишат.....	61
Съчетания на препинателни знаци	64
Препинателни знаци при пряка, непряка и полупряка реч	65
Знаци за графично оформяне	68
Особености при формалното оформяне на писмен текст. .	70
Пунктуационни упътвания при оформяне на библиографията.....	74
Графични упътвания при оформяне на библиографията ..	75
Употреба на главни букви в текст	88
Употреба на главни букви в цитати.....	90
Употреба на главни букви в ремаркери.....	90
Употреба на главни букви при изброяване на рубрики. ...	90
Употреба на главни букви в стандартни формуляри.....	92
Употреба на главни букви при оценки с думи	92
Употреба на главни букви при изписване на професии, звания, степени, титли и др	92
Допълнителна литература.....	93

Одобрено от МОН

Поредица

"ЕЗИКОВА КОМПЕТЕНТНОСТ"

**ПРАВОПИСНИ УПЪТВАНИЯ
ЗА МАЛКИ И ГОЛЕМИ**

РЕГАЛИЯ 6

София 1100, п.к. 172

тел. (02) 754-111

Трето преработено издание

© Елена Георгиева, Борислав Георгиев, съставители, 1995 г., 1998 г.

© РЕГАЛИЯ 6, 1995 г., 1998 г.

Рецензент проф. Тодор Бояджиев

Предпечатна подготовка Валери Даков

ISBN 954 - 8147 - 72 - 6

Одобрено от МОН

Поредица

"ЕЗИКОВА КОМПЕТЕНТНОСТ"

ПРАВОПИСНИ УПЪТВАНИЯ

ЗА МАЛКИ И ГОЛЕМИ

РЕГАЛИЯ 6

София 1100, п.к. 172

тел. (02) 754-111

Трето преработено издание

© Елена Георгиева, Борислав Георгиев, съставители, 1995 г., 1998 г.

© РЕГАЛИЯ 6, 1995 г., 1998 г.

Рецензент проф. Тодор Бояджиев

Предпечатна подготовка Валери Даков

ISBN 954 - 8147 - 72 - 6